

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 6 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 4. V Ljubljani, 28. februarija 1895. Leto XII.

Obseg: O počrnenju sadnega mošta. — Kako se je varovati pred nakupom sleparskega deteljnega semena? — Zboljsanje kislih travnikov. — O gnojenju z apnom. — Beljenje lanu. — Napajanje kuretnine po zimi. — Privezan pes čuvaj v zimskem času. — Nepoznani dobrotniki kmetovalcevi — Tlakomer in vreme. — Sredstvo zoper driško mladicev. — Iz podružnic. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

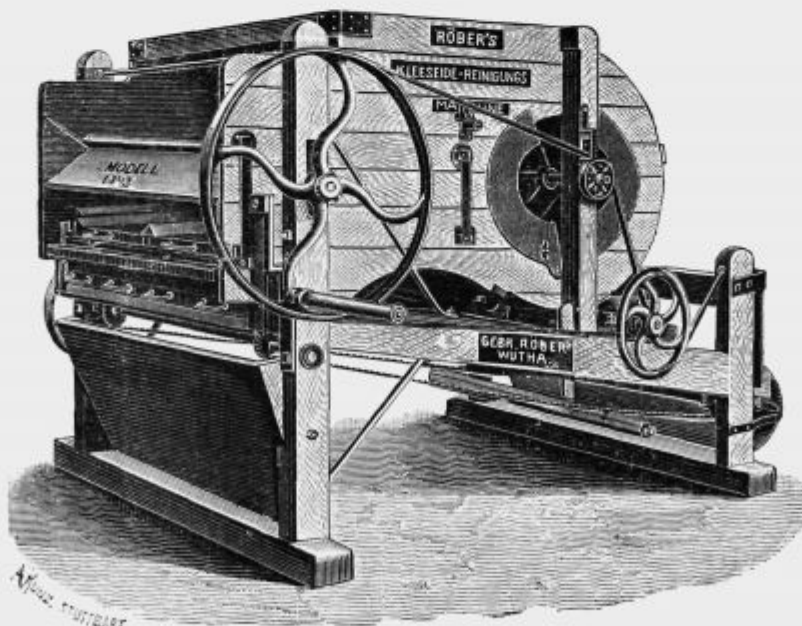
O počrnenju sadnega mošta.

Mislimo si, da si neki kmet za svojo porabo pripravi sod prav dobrega mošta. Pridejo gostje, ki seveda hočejo pokusiti najboljši mošt. Gospodinja hiti s posodo v klet, med tem pa gostje obišejo hleve, vrt in kar je še drugih zanimivosti. Na to pridejo v sobo, kjer jih že čakajo kruh, maslo in sir, oziroma povojeno meso. Gospodar natoči mošta, toda na veliko grozo njemu in njegovim gostom je ta višnjevkaste ali celo na črno cikajoče barve. Gospodar je v nemali zadregi, pa se opravičuje in zatrjuje, da mošt teče čist in svetel iz soda ter obžaluje, da je v odprtem vrču na zraku počrnel ter se skalil.

Vsled česa pa sčrni sadni mošt?

Zato, ker se za napravo mošta večkrat porabi premnogo hrušek, v katerih je mnogo čreslovine (na pr. pihlovke ali pilerce itd.)

V nekterem letu hruške obilneje rode nego jablane, in namesto da bi se za napravo mošta vzela le tretjina hrušek, porabi se jih celo dve tretjini in le tretjina jabolok

Podoba 12.

Dalje pa tiči vzrok tudi v pripravljanju mošta. Tropine so bile v stiskalnici, ko so vrele, ali tudi v sodu, predolgo v dotiki z železom, oziroma, tropine so pripravljali z železnimi lopatami namesto z lesenimi.

Sadna kislina je dobila vaše nekoliko železnine, ki se je pomešala z moštovo čreslovino. Ko pa do take mešanice prodre zrak, nastanejo v njej telesca, ki so znana kot črnobarvalni del črnila (tinte), čreslovokisli železni oksid.

V moštu je sploh mnogo proste kisline, posebno v jabolčniku;

in hruševcu, ki nima toliko kisline, pa se nasprotno ta snov loči v črnomodro kalnino. Zato mnogo raje počrni mošt hruševca, oziroma tak mošt, za katerega se je porabilo več hrušek nego jabolok. Pa tudi jabolčnik, na-

pravljen iz takih vrst, ki imajo mnogo čreslovine v sebi, jame prej dobivati barvo, oziroma črneti.

Kako se je torej treba varovati te bolezní moštove?

Na ta način, da se za napravo mošta ne vzame preveč takih hrušek, v katerih je mnogo čreslovine, pred vsem drugim pa, da se zabrani, da sok iz sadja ne pride v dotiko z železom. To previdnost je pa le redkokdaj moči izvršiti. Kjer pa se dotiki z železom ni moči izogniti, tam je kaj primerno, železne dele stiskalnice pred prešanjem pomazati z dobrim železnim lakom, ki ne daje od sebe ne duha, niti ne okusa.

Mošt pa, ki je zmodrel ali sčrnel v sodu, sčisti se čez dalj časa sam od sebe, kadar se kalna telesca vsedejo na dno. To pa se lahko pospeši na ta način, da se mošt tako pretoči, da pride z zrakom zelo v dotiko ter se potem očisti.

V ta namen se mošt pusti, da teče z debelim curkom iz pipe v kohkor mogoče nizko stoječo posodo, kjer naj se neprestano pretepava s korobačem, da se kolikor le mogoče pomeša z zrakom. Ko se je to zgodilo, naj se mošt očisti, vsled česar v kratkem času zopet postane za rabo.

Za čiščenje mošta naj se vzame jajčni beljak ali pa ribji klej. Za hektoliter mošta se potrebuje beljaka od 8 do 10 jajec. Beljak se scedi v posodo ter se mu pridene za žlico kuhinjske soli; na to se gnjete toliko časa, da se jame peniti, in potem se vlije v mošt. Še bolje pa je, da k beljaku prilijemo nekaj mošta, ki ga hočemo očistiti, vse skup dobro pomešamo ter potem to mešanico vlijemo v sod. Ribjega kleja se za hektoliter vzame 14 g, potem se zdrobi in raztopi v mrzli vodi, in naposled se vlije v posodo ter se s sadnim moštom vred dobro pomeša. Pomeša pa se z njim le del mošta ter se potem mešanica vlije v sod, da se dobro razdeli po vsi tekočini.

Isto tako se za čiščenje na zraku počrnelega mošta rabi tudi mleko. Mleko se takoj po molži postavi na hladen kraj, da se ne skisa, posname se mu smetana ter se ga pomeša liter z hektolitrom mošta. Čez dva dni se mošt sčisti in čez daljnih osem dnij se pretoči v dobro zažveplan sod.

Če se opusti omenjeno pomešanje z zrakom, očisti se sicer mošt popolnoma tudi s samim čiščenjem; toda če v njem ostane še kaj raztopljenega železa in mošt ni prost čreslovinskih snovij, pa se nezgoda čez nekaj časa po trajnem vplivu zraka utegne zopet ponoviti.

Tudi po pomešanju z zelo kislim moštom, po čemer se v obilni kislini raztopi čreslovokisli železni okis, pride se počrnenju v okom. Ako pa mošt dalj časa leži ter izgubi svojo kislino, utegne zopet počrneti.

Kako se je varovati pred nakupom sleparskega deteljnega semena?

(Konec.)

VII.

Kako je kupovati deteljo pri semenskih trgovcih?

Če deteljno seme kupujemo pri semenskem trgovcu, nam mora trgovec jamčiti, da je seme pravo ali pristno, da je kaljivo in popolnoma očiščeno predenice. Povedati nam mora natančno številke, koliko % (odstotkov) semena je kaljivega in koliko % je pravega semena. V tem oziru moramo biti trdi. Zanesti se ne smemo na nobenega trgovca, če tudi sicer velja še za tako zanesljivega, kajti v semenski kupčiji ni zaupati

nobenemu, razven tistemu, ki nam jamči, da je blago pošteno.

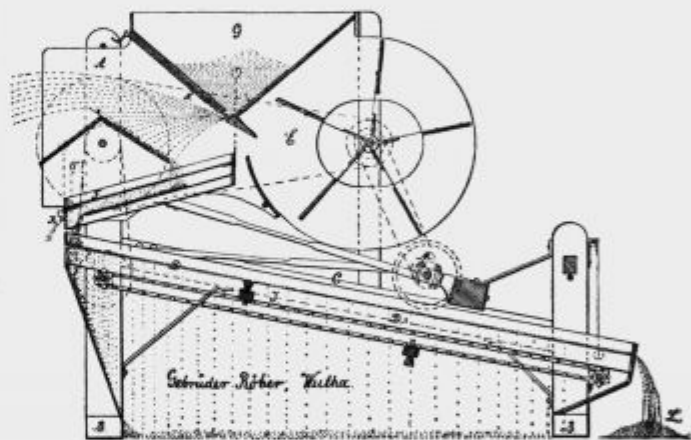
Pošteno in zanesljivo dobro je pa le tisto seme, katero je pregledala c. kr. pregledovalna semenska postaja na Dunaju ali ktera druga in je je spoznala za dobro. Kdor torej seme kupuje, temu toplo priporočam, da naj kupi seme od takega trgovca, ki mu dá spričalo (certifikat), da je seme glede kaljivosti, pristnosti in čistote, torej glede njegove vrednosti pregledano od kake pregledovalne semenske postaje. Tudi domači trgovci, kateri se pečajo s prodajo deteljnega semena, naj spričajo in jamčijo, da je seme pošteno in zanesljivo blago. Če tega ne storé, je bolje, da si seme drugje poiščemo. C. kr. kmetijska družba prodaja tudi le tako seme, katero je pregledala pregledovalna postaja na Dunaju.

Seveda je tako seme nekoliko dražje; ali zato je tudi zanesljivo!

VIII.

S kakimi stroji čistijo deteljno seme semenski trgovci?

Za čiščenje detelje rabijo semenski trgovci dragocene stroje, s katerimi je mogoče deteljno seme popolnoma očistiti predenice in drugih smetij, plevela i. t. d. Najboljše stroje te vrste prodajata brata Röber v Wuthi na Nemškem. Podoba 12. nam kaže čistilni stroj „kuskuta“ za čiščenje predeničastega deteljnega semena s samoupravo za sčitanje sita. Podoba 13. nam kaže takšen stroj v prerezu.

Podoba 13.

Ta stroj je v sestavi podoben našemu čistilnemu mlinu („pajtel“-nu), ker tudi obstoji iz vetrnice (ventilatorja) in različnih sit. V obče je stroj iz lesenega oboja, ki stoji na štirih nogah, od katerih sta prednji dve in zadnji dve nogi zvezani s prečkama B. Vrh stroja je lesen lijak G, kamor se vsuje deteljno seme. Od tu pada seme na stresalno sito (reto) F. Padajoče seme vzame puh, katerega dela vetrnica E. Ta vetrnica se vrti s posebnim gonilnim kolesom, ki je označeno na desni strani stroja. Iz gonilnega kolesa se sila s pomočjo jermena prenaša na vetrnico.

Veter preprihava deteljno seme in odstranjuje lahko plevelno zrnje, razbito zrnje in tisto predenično zrnje, ki je še v klobčičih obdano s plevami. Na stresalnem situ (reti) se pri K izločijo vse večje smeti, ki ne morejo vprek. Skozi stresalno sito pada seme na veliko, tako imenovano predenično sito D, ki je najvažnejši del vsega stroja, ker se s tem sitom izločuje predenica. To sito je vdelano v močen okvir C, ki je s sitom vred nekoliko nagnjen in 2 metra dolg. Na tem predeničnem situ deteljno seme počasi drsi nizdolu. Pri tem pada

predenično zrnje in slabo, drobno deteljno seme skozi okrogle luknjice sitove, dobro zrnje pa zdrži popolnoma očiščeno na desni strani iz stroja, pri L.

Predenično sito je spleteno iz jeklene žice in je tako izgotovljeno, da so luknjice okrogle, kakor so okrogla ludi predenična zrna. Važna pri tem situ je neka samouprava s ščetjo (krtičo) J, s katero se sito zmiraj trebi zrnja, ki je obtičalo v luknjicah. Ščet se vrti tesno ob predeničnem situ in potiska iz luknjic zastala zrnca. Ta samouprava se vrti tudi s pomočjo gonilnega kolesa.

Sita pri tem stroju lahko premenimo, ker so vdejana v lesene okvire. Zaradi tega ta stroj tudi lahko rabimo za čiščenje žita.

Stroj, katerega kaže podoba 12, je dvostavni stroj „kuskuta“ št. 4, kakeršnega rabijo veliki semenski trgovci. S tem strojem očistimo na dan lahko 2400 do 4000 kg deteljnega semena. Stroj je precej velik, tehta 450 kg in stane na mestu tvornice okoli 400 gld.

V tej tvornici se pa dobé tudi manjši stroji sestave „kuskuta“ št. I. in II. Stroj, s katerim se lahko očisti do 500 kg deteljnega semena na dan in kateri je 140 kg težak (80 cm širok, 1,90 m dolg in 1,40 m visok), stane kakih 80 gld. Taki stroji bi se v naših razmerah priporočali za velike posestnike ali za kmetijske podružnice. Z vožnjo vred se stroj seveda precej podraži, vendar bi bilo prav, da bi tudi pri nas vpeljali take stroje.

V. R.

Zboljšanje kislih travnikov.

Travniki, ki imajo to napako, da na njih stoji voda, namesto da bi se odtekala, se morejo zboljšati le z legi in tlam primernim osušenjem. Kjer se tako osušenje ne da izvršiti, tam tudi druga kulturna dela, kakor prekopavanje, vlačenje, navažanje rodovitne prsti, gnojenje i t. d., nimajo nikakih stalnih posledic. Naj bi se tudi travnik s takimi deli pripravil tako daleč, da bi rodil večjo množino krme; pravega povračilnega dobička bi vendar ne prinesel. Poleg tega pa imajo tudi vse trave in rastline, katere rodi mokrotnomrzle, več ali manj močvirnat svet, premajhno množino redilnih snovij v sebi. Sploh živina travo (seno) s takih zaprtih, mokrotnomrzlih travnikov nikakor ne je rada. Dobra slama jarega žita je za klajo dokaj več vredna nego kisle in poleg tega ne redkokrat z zdravju in mleku škodljivimi rastlinami pomešano seno.

Resnica je, da se marsikteri vlažni pa vendar ne premokrotni travniki dajo prisiliti le z gnojenjem s kompostom, s Tomasovo žlindro, s pepelom, z apnom itd. da rodé več sena. To pa se doseže le pri zmerno mokrotnih, nikakor pa ne pri preveč mokrotnih ali celo močvirnatih travnikih. Z mirno vestjo se sme trditi, da celó vkljub najboljšemu gnojenju ni moči pri zares kislih travnikih pred odstranjenjem vode (osušenjem) računati na uspeh, ki bi nam poplačal trud, kajti boljše travniške rastline, posebno sladke trave, vsled stoječe vode ne morejo uspevati, ker jih kisle voda ovira, da vsled različnih vzrokov ne morejo srkati redilnih snovij. Isto tako resnično pa je tudi, da tudi osušenje samo ne more zadostiti, da bi travnik rodil več dobrega sena; za to je poleg osuševanja potrebno tudi od časa do časa ponavljajoče se gnojenje, čisto celó setev primerne travnice in deteljnega semena. Pred vsem pa je potrebno primerno osušenje, bodisi po odprtih jarkih ali po drenaži, na tó pa dobro gnojenje (nemara celo navoženja prsti) in obse-

janje s travnimi semeni, ne pa narobe. Zakaj travnik v prvih letih po osušenju rodi manj trave, se kaj lahko pojasni. Na mokrih, kislih travnikih so namreč dotlej rastle samo sočnate, kisle trave, ločje in vsakovrsten drug plevel; dobrih rastlin je bilo jako malo in še te so v rasti zaostale. Po osušenju pa prej omenjene sočnate rastline izgube glavni pogoj za svojo rast, vsled česar jamejo hirati ter deloma popolnoma izginejo, a dobre travniške rastline se razvijajo le polagoma. Ta zaželeni razvoj dobrih rastlin pa celó pri uporabi zelo dobrih gnojil v prvih letih ni takšen, da bi se ne opazilo, da je sena nekoliko manj.

Na mestih, kjer je rastle poprej star, slab divji plevel, se rastlinstvo le počasi popravlja. Gotovo pa je to, da se nam manjši pridelek bogato nadomesti z boljšo klajo. Celó srednje dobri travniki se po razumnem osušenju in primernem gnojenju dajo toliko zboljšati, da rode čimdalje več dobre trave in detelje, njih ruša se od leta do leta požlahtnjuje in dobiva bujnejšo rast.

Premena slabih travnikov v dobre je v sedanjih razmerah tem važnejša, ker splošno ne more obstati nobeno gospodarstvo, ki ne prideluje toliko krme, kolikor je potrebuje za živino. Razven tega pa je odvisno vsako zboljšanje živinoreje od zboljšanja klaje. Ako se zboljša klaja, zboljša se tudi stanje živine, in tam, kjer ni mogoče živino neprestano prav in dobro krmiti, je zaman ves trud, s katerim jo hočemo požlahtniti.

B. Rost omenja v „Osrednjem listu za moravske gospodarje“, da je jeseni najprimernejši čas za zboljšanje travnikov in pašnikov.

O gnojenju z apnom.

V mnogih krajih se pritožujejo, da nekatere rastline nočejo uspevati ali donášati primerne pridelke, dasiravno imajo tla dobro pognojena z navadnim hlevskim gnojem. Kaj pogostoma se to pripeti v težki ilovnati prsti, kjer pšenica, detelja itd. nočejo uspevati; vzrok temu je iskati v pomanjkanju apna v zemlji. Vse rastline potrebujejo za rast več ali manj apna; kjer pa manjka tega, pospešimo rastlinsko rast samo s tem, če pognojimo njivo z apnenim gnojem. Ta gnoj je namreč v težki, mokri prsti zelo koristen vsaki rastlini, ker apno neraztopne, v zemlji nahajajoče se rudninske snovi razkroji ter pomaga, da jih rastlina posrka, ob enem pa rahlja in ogreva tudi tla. Gnojenje z apnom pa se mora vršiti v gotovem redu in tudi gnojenje s hlevskim gnojem ne smé izostati, kajti neki star pregovor veli: „Apno napravi očete bogate, sinove pa revne.“ Za to je treba po vsakem gnojenju z apnom na njivo navoziti tudi dovolj hlevskega in umetnega gnoja, zlasti ker apno vpliva le kot razkrojljivo sredstvo na gnojila, ki mrtva leže v zemlji.*) Če pa apno rabimo pravilno v zvezi z drugim gnojem, pa navedeni pregovor lahko dopolnimo takó, da „apno bogati očete in sinove.“ Ob enem pa ima apno to dobro lastnost, da tla zgodi, vsled česar se lože obdelujejo. Apno se rabi z velikim uspehom tudi na mokrih travnikih.

Kdor sadi sadno drevje v ilovno zemljo, naj pač nikar ne pozabi, pod drevo položiti nekoliko s prstjo pomešanega apna; les takega drevesa bo dokaj čvrstejši in drevo bo rodilo obilneje. Če ima vinograd teško zemljo, ki navzlic marljivemu gnojenju rodi le slab pridelek, naj se jeseni potrese z razpadlim žganim apnom (6 q na

*) Opomniti pa je treba, da se nikdar ne sme gnojiti z apnom in s hlevskim gnojem ob enem.

1 ha); že drugo leto bo pridelek obil, da se bo kar čuditi.

Beljenje lanu.

V Belgiji, v deželi, ki se v prvi vrsti odlikuje s pridelovanjem lanu, se lan, ko se je posušil, spravi na zračen in suh prostor, na to pa se zrosi (zgodí) in obeli. S tem beljenjem lanu se doseže to, kar se z gojenjem samim v rekah ali jarkih na še ne popolnoma vležanem lanu doseči ni moglo, namreč da se lan iznebi svojega rastlinskega kleja, ali pa se ga navzame povsod enakomerno, tako da vlakno postane gibčno in jedrnato ter ob enem dobi belo in enakomerno barvo. Za beljenje najprimernejši prostori so suhe trate.

Dokler lan leži na belišču, mora se pri ugodnem vremenu obrniti vsake štiri ali pet dni. Ako se pri natančnem pregledu na lanenem stebličju kažejo še majhne, rjave pičice in se ob enem pezdri na vsem stebličju enakomerno lušči, pa je belitev pri kraju in lan se lahko shrani na zračnem, suhem prostoru, dokler se ne otare. V Belgiji je navada, da se lanu po vsakej operaciji privoščí nekoliko počitka, ker ga to zelo izboljšuje. Kdor to težavno delo gojenja in beljenja lanu opazuje pozorno, razvidel bo, kakó pomanjkljivo je gojenje na rosi, ko se lan samó razgrne po travniku ter je tako izpostavljen le vplivu rose, dežja in mokrote tal, zlasti ker tako gojenje potrebuje več dela in časa, kakor gojenje v vodi, ter se celó s polivanjem z rečno vodo ne more popolnoma izprovesti; poleg tega pa ima na ta način pridobljeno platno rjavo barvo in je manj trpežno. Samó v onih krajih, kjer je moči računati na obilo rose in je za gojenje treba manj časa, ali tam, kjer je lan ob enem moči goditi v vodi, bodo izdelki nekoliko ugodnejši; vsekako pa se dobi iz njega le srednjedobro platno za domačo porabo.

Napajanje kuretine po zimi.

Po zimi se mora posoda, iz ktere pije kuretina, vsak večer izprazniti, zjutraj pa naj se zopet vanjo nalije vode, kajti prva potreba, katero čuti kuratna zjutraj, je pijača. Jako je treba paziti, da v posodo, iz ktere pije kuretina, ne pada sneg, kajti zgodilo se je, da je žival, ki je požrla nekoliko snega, v kratkem času tako shujšala, da je ni bilo drugega nego kost in koža.

Po zimi voda rada zmrzne celo v kurnjakih, tako da je kokoši ne morejo piti. Ta nedostatek se pa tako le odpravi: V kako kad ali v polovico razžaganega soda denimo veliko steklenico povprek tako, da steklenični vrat pride v nalašč zanj napravljeno luknjo ob gorenjem robu kadi ali soda. Kad, oziroma sod, napolnimo s konjskim gnojem ter ga zabijemo z desko, ga gnoj ne izpada. Po tem v steklenico nalijemo vode ter jo zamašimo, sod pa obrnemo narobe. Ko smo to storili, postavimo steklenico v posodo za vodo ter jo odmašimo. Gnoj ohrani nekaj dnij v sebi gorkoto in vpliva na to, da voda ne zmrzne. Ko pa čez nekaj dnij gnoj izgubi toploto, zameniti se mora z novim. Pri navadno mrzlem vremenu so navadna tvorila, iz katerih naj kuretina pije, najbolj uporabna. Ako se namažejo z oljem, ne prime se jih led, in to napravlja najmanj sitnosti.

Svetovali bi, da se ob hudem mrazu ali pa tedaj, kadar je vreme prevlažno, v vodo dene nekoliko železa. Za lesnik železne galice, tri kaplje žveplene kisline ali pa žlica železne tinkture zadostuje za 10 l vode. Taka voda ugaja kokošim tudi takrat, kadar se golijo.

V tem slučaju naj se da kokošim ob enem dva- do trikrat na teden tudi po nekoliko prosa, pa ne preveč.

Privezan pes čuvaj v zimskem času.

Človek si svoje stanovanje vrvna kolikor le moči ugodno; tudi za domačo živino še precej poskrbi, da dobi prikladnih blevov, le za psa se malokdo zmeni. Tu nimam v misli — piše neki prijatelj psov — onih mehkužnih sobnih psov, ki se večkrat valjajo po svilenih blazinah, marveč v misli so mi oni nesrečni psi, ki so cela leta na verigah in jim je v majhnih lesenih kočah tako slabo postlano. Kaj naj torej storimo, da olajšamo osodo tem nesrečnim čveteronožcem? Najprej pogledjmo njihova bivališča ter zamašimo vse špranje, da na uboge živali ne bode deževalo, ter zabranimo vhod vetru. Potem nasteljimo vanje sena ali slame, da jim bode ležišče mehko in toplo. To steljo pa moramo vsaj vsakih pet dnij premeniti, kajti preveč nesnage in mrčesov se nabere v nji.

Nad vhodom v pasjo uto napravimo majhen krov (streho), ali pa pribijmo nekoliko jadvrovine, viseče do tal, da zabranjuje vhod mrzli sapi. Okoli koče je treba vsak dan odpraviti vso nesnago, da se ne okuži zrak; isto tako se morajo vsak dan osnažiti koritca ali posode, iz katerih jedo in pijo psi. Skrbeti je treba tudi za to, da morejo psi po dnevu vsaj nekaj časa prosto tekati okoli, da se z gibanjem ogrejejo, da si okrepijo žile in kite, da ne otrpnejo. V decembru, januariju in februariju, kadar so noči najmrzlejšše, bi pač morali biti v primerno toplih hlevih ali pa bi se jim koča morala pokriti s slamo. Kako pogosto je slišati pse, ki cvilijo po cele noči. Tolažijo jih navadno s palico ali z bičem, češ da so razposajeni, dočim jih v utici največkrat le mrz trpinči in ne redkokrat celo glad. Po zimi potrebuje vsaka žival več živeža nego po leti, kajti mraz je lože prenašati sitemu kakor lačnemu telesu. Ako hočemo psa ohraniti zdravega, dajati mu moramo vsaj po enkrat na dan gorke jedi.

Nepoznani dobrotniki kmetovalčevi.

Resnica, ki se ne dá tajiti, je, da navzlic vsemu umnemu kmetovanju in gozdarstvu tropa škodljivih mrčesov od leta do leta narašča, njih početje na polju in v gozdu pa postaja čimdalje pogubonosnejše. Vzrok je jasen. Dokler preziramo večne zakone prirodne, dokler nam ni sveto življenje onih živalij, ki jih je postavila narava za čuvaje protitežja v svojem gospodarstvu, tudi o kakem izboljšanju ne more biti govor. Najkoristnejše živali se, žal, streljajo ali lové še vedno brezobzirno, a to deloma vsled tega, ker njih koristno početje še mnogim ni znano, deloma pa tudi radi dobička ali sladkosnedosti. Prvemu bi se utegnili priti v okom z dovolj razširjenim poukom, namreč tudi od strani potovalnih učiteljev, poslednje pa bi mogle zabraniti le stroge postave. Kakó ravna samoljubje posameznika z naravo, ako nima v svojem postopanju nikakih ovir, to najjasneje vidimo v severni Ameriki, v deželi „zlate ljudske svobode“. V teku poslednjega desetletja lahko čitamo v znanstvenih in političnih časopisih, kako žalostne posledke ima pokončevanje velikanskih gozdov. Dokaj potokov in rek se je popolnoma posušilo, ali pa teko le še po nekaj mesecev, in na stotine tisoč hektarov nekdanj rodovitne zemlje ne rodi več nikakega pridelka. Kar ne pokonča človeška roka, to ugonobé veliki gozdni požari, ki nastajajo vsled suše ali po lahkomisljenem ravnanju z ognjem.

Takó je nastala iz senčnate gozdne pokrajine pekoča pre-rija, ki še dandanes po sili rodi žito, v bodočnosti pa bo postala puščava, ako bo nespametno pokončevanje gozdov trajalo še nekoliko let.

Toda vrnimo se nazaj v Evropo, kajti tudi tukaj varstvo prirode nikakor ni dostatno. Ali ni mar sramota in zasmeha vredno za devetnajsto stoljetje to, da se za kmetijstvo takó koristna žival, kakor je netopir, iz zgolj praznoverja še vedno preganja in pobija? In vender ta ponočnjak, kar se tiče dobička, ne zaostaja v ničemer za lastavico. Njegova požrešnost je takó velika, da — kakor nam pripovedujejo opazovalci — požre do 30 hroščev ali več tisoč manjših mrčesov, pa še ni sit. Kakó grozno razsaja med ponočno sodrgo, o tem se lahko prepričamo, če gremo po topli noči skozi kak drevored; tam najdemo čisto vse polno nog in kril metuljev in hroščev, samih odpadkov njegovega obeda. Kmetovalec mora torej na vsak mogoč način vzeti netopirja v svoje varstvo zlasti zaradi tega, ker je le malo takih živalij, ki bi lovile nočni mrčes. Žal, da umno gazdarstvo z odstranjenjem votlih dreves v čimdalje večji méri odpravlja netopirjem zavetišča, pa tudi sovam, žolnam, sinicam i. t. d. — sevéda le v svojo in svojega gospodarstva skodo, kajti naravne posledice tega so, da v strogih zimah pogine na tisoče teh stvaric. Omarice za gnezda, katerih jim tu pa tam obesijo na drevesa kot nadomestilo za dupline, tem živalcam v hudem mrazu ne dajo dovolj varstva, pa se tudi netopirji in nekatere vrste ptic nočejo v njih nastaniti. Kako čudo torej, da se škodljiv mrčes čimdalje bolj množi ter v gozdu in po livadah nareja strahovita opustošenja! Ni pa treba misliti, da bo moči z umetnimi sredstvi priti temu v okom; k večjemu se s tem priroda še bolj poškoduje. Saj nam je znano, kako pazni moramo biti celo tedaj, kadar stresamo rjave hrošče z drevja, da ne preženemo ptičev in da ne stresemo jajec z dreves.

Isto takó važna in neobhodno potrebna, kakor je delavnost netopirja po noči v zraku, koristno je tudi krtovo delovanje v zemlji. Ker ima mali podzemljan velikansk tek — na dan potrebuje dvakrat toliko hrane, kolikor tehta sam — umorí ga že dvanajsturno stradanje. Vsled tega pokonča vsako leto na milijone ličink, bramorjev, žuželk in mladih mišij. Ali torej more biti kaj bolj nespametnega nego je to, če gospodar tega najboljšega prijatelja zaradi malenkostne škode, katero mu napravljaja na rastlinah z razrivanjem in nakopičenjem prsti, povsod preganja in pobija kot kakega hudodelca? Zares, nezmislj je to! Potem sevéda ne more biti konec pritožb zaradi škodljivcev, da uničujejo setev, zaradi utrujenosti zemlje, ki za pridelovanje starejših kulturnih rastlin ni več sposobna. Brez žrtve se ne pridobi nič. Če hočete živiti, morate pustiti živeti tudi drugim poleg sebe, katerih služba nam je neobhodno potrebna! Narava se ne ravna po naši malenkostni sebičnosti, marveč mi se moramo ravnati po njenih zakonih in ciljih.

Kakó stari predsodki po céla stoletja tiče v človeških glavah in pravo spoznanje le počasi prihaja v veljavo, o tem nam služi za vzgled z največjim gnusom prezirana in vender takó nedolžna, a vseskozi koristna krastača. Nobone druge živali niso ljudje že od davnih časov takó besno preganjali kakor krastačo. In zakaj? Ker se krastača ne more ponašati z lepoto, ker je po človeških pojmih grda, ostudna. To pa, da je krastača strupena, verjel bo k večjemu le še kak otrok. Sok, ki ga v zadregi spušča na sovražnika, je njeno edino branilno sredstvo, ki pa na vnani koži ne pušča nasledkov; le tanjša kožica, kakor na ustnicah itd., po njem nekoliko zardí. Ker se pa krastača hrani s ponočnimi mrčesi, s

polži, z različnimi hrošči in gosenicami, zató ima v gospodarstvu narave isto ulogo, katero netopir. Zato jo pametni vrtnarji imajo na sočivnih vrtih, kjer jim s pokončevanjem gosenic opravlja izvrstno službo. Da ta žival ni povsem neobčutljiva, to je dokazal angleški prirodoznalec Bell, ki je neko krastačo toliko udomačil, da mu je sedla na roko ter iz druge vzela živež, ki ga ji je nudil.

Popolnoma nezasluženo pada v žrtev človeške budalosti tudi nedolžni slepec. Ta nežna živalca se po krivici imenuje slepec, kajti njen vid je zeló dober in malo okó s pozlačeno mavrico in temno punčico je baš najlepše na njem. Ker slepec ugonoblja ponočne polže, gladke gosenice in druge škodljivce, naj bi pač vsak izobražen človek smatral za svojo dolžnost, omejiti kolikor le mogoče njega pokončevanje.

Veliko hasni prinašajo — da omenjamo to le na kratko — med žuželkami naje zd n i k i. Samica namreč polaga svoja jajca v gosenice, hrošče in njih ličinke in potem se njene ličinke redé na troške svojega gospodarja, takó, da ta vsled tega pogine. Na ta način pokončajo neštivilno množino škodljivcev, dokaj več nego vsa umetna ugonobljajoča sredstva, ktera je iznašel človek.

Izmed mrčesov koristi kmetu posebno grobar. S tem, da zakopava trupla manjših živalij, kakor ptiče, krte, miši itd. v zemljo, ne gnojí samó zemlje bogato z dušikom, marveč tudi očišča zrak, ki ga onečiščajo milijoni trohnečih mrhovin; on opravlja takó rekoč službo zdravstvene policije. Svojega posla pa se grobarji lotijo vsikdar na poseben način in premišljeno. Oni splezajo pod mrhovino, marljivo grebejo zemljo ter jo odrivajo na stran, kopljejo vedno globlje in globlje, dokler mrtvec ni popolnoma zakopan; predno pa ga zasujejo, položi še samica vanj svoja jajca. Ako so pa tla kamenita, odvlečejo manjše mrličje na mehkejšo prst, večje pa, katerim niso kos, da bi jih odrekli zagrebo kar na mestu takó, da mrtvo žival z doneseno prstjo, z gnojem, drnoviščem itd. popolnoma pokrijejo. Prirodoznalec Gledíč pripoveduje, da je imel priložnost opazovati, kakó so grobarji pokopali mrtvo krastačo, dasiravno je bila nataknjena na kol, čegar nasprotni konec je bil vtaknjen v zemljo. Podkopali so namreč kol, da je padel, na to pa so zakopali oboje, kol in krastačo.

Končno ima kmet dobrega prijatelja tudi med črvi, ki se zanj neprestano trudijo, dasiravno on na nje niti ne pomisli; to so gliste deževnice. Nobena žival nima toliko sovražnikov kakor ta; krti, ježi, netopirji in različni ptiči jo lové in s slastjo pohrustajo; pa tudi človek jo preganja, domišljujoč si, da rastlinicam pojedá nežnejše koreninice. In vender je popolnoma nedolžna. Revica bi morala gladu poginiti, ko bi ne imela druge hrane, kajti ta ji je dokaj pretrda. Deževnica more uživati samo trohnelo listje in sprhnele dele rastlin. Ravno deževnice zaslužujejo naše posebne pozornosti, ker niso tako nekoristne stvari, dasiravno se smatra skoro vsakdo opravičenim, pomandratí jih. Preiskovanja in poskušnje Darvina in Hensena pa so neovržno dokazala, da je ta nezatna živalca za gospodarstvo velike važnosti. S tem, da črvi razjedajo zemljo v večji meri, deloma, da si narejajo pot skozi trdnjše tlá, deloma da porabljaajo v njej se nahajajoče organske snovi za hrano, prehajajo vrhnje plasti stanovitno skozi črve, spreminjajoč se pri tem v mastno, rodovitno prst. Hensen je preračunal da se na enem hektaru nahaja kakih 130.000 črvov, ki tehtajo blizo 400 kil ter pripravijo vsakih 24 ur okoli 66 kg rodovitne prsti. Darvin pa je preračunal, da črvi narede v enem letu na štirjaškem metru kakih 5 kg telesnih izmečkov, kar dá v 10 letih 2—3 centimetre debelo plast.

Deževnica je torej za rastlinstvo zelo važna in zelo koristna žival.

Vse tukaj naštete živali, ki se, žal, smatrajo za škodljivce ter se takisto z njimi tudi ravna, zasluži največje pozornosti kmetovalcev. Naj bi ti vendar uže spoznali vse svoje prijatelje in zaveznike v boju za obstanek ter jih cenili! Naj bi jih ti v svoj prid, kakor tudi v prid in blagostanje dežele, vsak po svojih močéh branili pred surovostjo in nespametnostjo tolikih mračnjakov, dokler ne dobimo strogih postav zoper njih pokončevanje.

Tlakomer in vreme.

"Tlakomer se vzdiguje, lepó bo" in "tlakomer pada, deževalo bode", tako navadno ugibajo ljudje, a vendar ta posledica ni vsikdar resnična, kajti večkrat imamo lepo, ko tlakomer pada, in čestokrat slabo, ko se tlakomer vzdiguje.

Tlakomer sploh vremena prav nič ne kaže, marveč samo tlak zraka nad pokrajino; torej utegne pri visokem zračnem tlaku isto tako deževati, kakor pri nizkem.

Vreme namreč ni posledica krajevnega zračnega tlaka, marveč posledica razdelitve zračnega tlaka čez zelo široke pokrajine. Čim bliže je krajina z nižjim tlakom krajini z višjim tlakom, tem strmejši so zračni valovi, tem nemirnejše je zračno morje, tem krepkejši so zračni vetrovi, ki so za poravnavo razlik v zračnem tlaku potrebni. Čim močnejše pa je to gibanje, ki se čisto vrši visoko v ozračju, više nego so naše najvišje gore, tem prej utegnejo tudi z vodnimi sopari nasičene zračne plasti z mrzlimi vetrovi skupaj trčiti in tem večji in vztrajnejši bo zračni pritisek vsled naglega ohlajenja in zgoščenja teh soparov. To čisto opazujemo, če jug nekaj dni močno piha; tlakomer se vzdiguje, deževati pa še le jame, kadar pritisne burja, ker so se razlike zračnega tlaka po nastopu najvišjega tlaka poostrele.

Če torej tlakomeri v kaki zelo veliki pokrajini, na pr. po vsi osrednji Evropi, enočasno in enakomerno padajo, vreme lahko še ostane lepo, ker se v zračnem tlaku ne pojavljajo razlike ter tako ozračje ostane mirno.

Posamezen opazovalec torej ne more določno reči, da dviganje ali padanje njegovega orodja pomeni lepo ali slabo vreme. Z večjo gotovostjo morejo to povedati le oni, katerim so znane enočasne izpremembe zračnega tlaka obširnejših pokrajin (sporočene jim brzojavno), in to so tako zvane osrednje postaje. Po teh izdane vremenske karte kažejo razmere vsakdanjega zračnega tlaka v Evropi, in če te karte primerjamo s stanjem krajevnega tlakomera, še le potem moremo z večjo gotovostjo po tlakomeru napovedati vreme.

Pravilno pa se v naši pokrajini napoveduje s padanjem tlakomera nastop vremenske izpremembe, združen z vetrom in dežjem, ker to padanje kaže, da se nam bliža najnižji tlak, s katerim so pri nas večji del v zvezi vshodni in južni vetrovi. Kadar zračni tlak zopet začne rasti, jame se dvigati tlakomer, na kar začno pihati zahodni in severni vetrovi, kateri so (na naši severni zemeljski polovici) vsikdar na zahodni strani najnižjega zračnega tlaka, sedaj pa vsled trčenja mrzlih in toplih vetrov deževje časih traja precej dolgo — dasiravno se tlakomer ne prestando vzdiguje — takó dolgo namreč, dokler severni (suhi, mrzli) vetrovi ne odpravijo vodne sople.

Najboljše znamenje, da bo vreme ostalo lepo, je, če tlakomer stanovitno mirno stoji, bodisi že v svoji sredini ali pod njo, kajti to kaže, da je tlak nad obširnimi pokrajinami enakomerno razdeljen.

Toliko v pojasnilo našim kmetovalcem, ki se časih (zlasti ob seneni košnji) radi ravna po tlakomeru ter se potem znašajo nad nedolžnim orodjem, če to „napačno kaže“.

Sredstvo zoper drisko mladičev.

Če kakega mladiča napade driska, treba je najprej poizvedeti vzrok ter ga odstraniti. Nadalje je vsled previdnosti potrebno bolne živali zapreti posebe, t. j. ločiti jih od zdravih, kajti odpadki bolne živine bi lahko povzročili, da se bolezen po njih dalje razširja. Teleta ližejo umazana vrata in stene, prasci pa rijejo po nesnažnih tleh itd. Med slučajnimi vzroki je tudi treba omeniti napadno krmitve in mešanje krme. Največkrat pa se v tem oziru greši s tem, da v krmi manjka tolšče, ktere je v materinem mleku bilo mnogo. Temu zlu pridemo v okom, ako krmi pridenemo nekaj stolčenega lanenega semena, pozneje pa lanenih prg. V novejšem času so res začeli vstajati dvomi gledé zdravilne vrednosti lanenega semena, pa skušnjam, na ktere se opirajo ti dvomi, stojé drugi vzroki nasproti.

Tele posesa ob času, kadar se odstavlja, najmanj po 15 litrov mleka, v katerem je kakega $\frac{1}{2}$ kilograma surovega masla. Ako hočemo to nadomestiti z lanenim semenom, bilo bi ga treba 1.17 kg. Ta množina je pa prevelika, ker se vlječljive snovi lanenega semena ne prebavijo lahko in bi utegnili v prebavljanju nastati ovira, zaradi česar se ga iz početka vzame manj, pozneje pa vedno več, da se želodec mladega živinčeta sčasoma privadi na to krmo. S početka se torej vzame le 125 gramov lanenega semena in se pridene za vsak manjkajoči kilogram 160 gramov lanenega olja v skuho.

Da bi se zabranilo, da bi živinče ne dobile driske, priporočajo rabiti kredo, ki naj bi posrkala v preobilni meri nahajajočo se želodčevo kislino, toda s tem se še ne odstrani vzrok motenja prebavi, kolikor je to nastalo vsled preobilne kisline; pač pa naj se odstrani pravi vzrok sam.

Večkrat kreda noče pomagati, in takrat pride na vrsto množina domačih sredstev, ki pa niso vsikdar namenu primerna. Najboljše sredstvo pa je in ostane topla juha iz ovsene moke, kateri se pridene za vsako krmitve $\frac{1}{4}$ grama opijevega razmoka.

Časih driska nastane vsled pokvarjenega (slabega, zablčenega) sena, ki se poklada kravam. Ta driska se dolgo ne dá ozdraviti ter postane nekako epidemična, kar se zgodí zlasti po poplavljenju.

Nesnažnim živalim naj se zadnica omije, in če je ranjena ali bolna, naj se ta bolečina po dristilu iz kamličnega čaja in olja kolikor toliko olajša.

Pri prascih jako pogostoma povzroča drisko vživanje kislega mleka. Kakor je kislo mleko izvrstno za utrjene in dorastle prasiče, isto tako utegne biti škodljivo mladim prascem, če jih rada napada driska. Manj škodljivo pa je vsekako še kislo mleko, če se daje živini sveže in pogreto, nego če se daje mnogo mrzle in zelo kisle piče. Mleko s surovim maslom je sploh znano kot čistilno sredstvo, torej ga mladim prascem ne smemo dajati.

Kot jako prospešen pa se je nasprotno skazal zdrobljen ječmen z mehkimi, poparjenimi plevami, zlasti snažnimi ajdovimi. Ta krma nima v sebi toliko vode; hlev in ležišče ostaneta suha, prasci po njej niso mršavi in ne pogine jih toliko. Če se je driska pokazala, pa jako kmalu pomaga toplo sveže mleko s 6—8 kapljicami opijeve tinkture.

Po teh in še po drugih daljših opazovanjih se dá sklepati, da po vživanju sladkega mleka tudi odstavljenim prascem škoduje, če ne dobe več potrebne tolsče.

Dasiravno sta torej zdrobljen ječmen in pleve izkušena in primerna piča za prasce, utegne biti vsekako le dobro, če ji pridamo še nekaj lanene moke.

Prase tehta le deseti del teleta, torej bi bilo na prase računati $\frac{1}{10}$ za tele določenega lanenega semena. Zadostil pa mu bo tudi manjši delež, ker prase bržkone ne potrebuje toliko tolsče. Ta izjema pa je tudi opravičena, ker svinjsko mleko ni tako mastno kakor kravje.

Iz podružnic.

Iz Smartina p. Litiji. Jeseni l. 1890. se je v tuk. šol. posloplju vršil ustanovni shod, ktereja je počastil tudi g. G. Pirc, vodja glavne družbe, ter je predaval o živinoreji, sadjarstvu in zboljšanju travnikov. Podružnica je tedaj obsegala cel okoliš litijskega sodn. okraja ter je imela okoli 80 članov. Pozneje so odcepili Zagorje, Vače in Sv. Križ, kjer so ustanovili svoje podružnice. Sedanji podružnični okoliš obsega občine Šmartino, Litijo, Trebelovo in Konj s 6867 prebivalci ter ima 62 udov, torej 1 % prebivalcev. Velika večina udov pripada Šmartinu in Litiji. Za časa svojega obstanka je podružnica udom pridobila trijer, ktereja rabijo udje brezplačno, neudje pa plačujejo za čiščenje po 10 kr. od mernika. Do sedaj je trijer prislužil 41 gld. 10 kr. Trijer sam se ne daje v porabo na dom, temveč vsak, kdor ga potrebuje, mora žito pripeljati na predsednikov dom, kjer se trijer hrani.

Glavno skrb je podružnica obračala na sadjarstvo. Jeseni l. 1892. je odbor naročil 3000 pikirancev, spomladi l. 1895. pa 2000 pikirancev, ktere sta predsednik in tajnik podružnice brezplačno pocepila. Zemljišče za drevesnico je podaril g. Ig. Zore, župan šmartinski, proti jako majhni odškodnini; zato mu gre vsa čast in hvala. Drevesnica je ograjena trpežno. Potrebni les so podarile bogenšperska, črnotopška in grmaška grajščina. Vsa drevesca uspevajo prav dobro. Za podloge smo vzeli parmeno in cidrovko. Kaj se bode cepilo drugič, ni še določeno, vsekako pa bode najbolj ugasjala vrsta, ki bode dobra za mošt in kupčijo.

Minulo jesen je podružnica s sodelovanjem tukajš. pevskega in tamburaškega društva priredila šaljivo loterijo, ktere čisti dobiček je znašal 75 gld.

Ker je podružnica do sedaj oddajala celo letnino udov glavnemu odboru, je očitno, da se marsikteri želji družabnikov ni moglo ustreči. Veleoslavnemu glavnemu odboru se moramo zahvaliti, ker nam je blagovolil v napravo drevesnice in trijerja nakloniti znatne podpore.

Da je podružnica oskrbela udom precejšno število visokodebelnih dreves, semenskega krompirja (onejidovca), galice in raznega semenja, je samo ob sebi umevno.

Pri obč. zboru 10. svečana, ktereja se je vkljub slabemu vremenu udeležilo prešejšno število udov, pregledal se je račun minulega leta in se odobril. Dohodkov je podružnica imela 186 gld. 86 kr., troškov pa 119 gld. 34 kr., torej preostaja 67 gld. 52 kr., kteri prebitek se je s prejšnjim imetkom v „Posojilnici v Litiji“ naložil tako, da ima podružnica naložene gotovine 134 gld. 80 kr. V odbor so bili voljeni gg.: Iz. Zore, župan, predsednikom; Fr. Knaflič blagajnikom, Iv. Bartl tajnikom, Iv. Jenko, Fr. Slanc, Ig. Planinšek odbornikom.

Pri tem zboru se je soglasno sklenilo, da naj odbor skrbi pridobiti družabnikom nekaj škropilnic, ktere se bodo družabnikom brezplačno izposojevale.

Završujoč poročilo o dosedanjem delovanju izrekam še to pobožno željo, da bi družabniki vplivali na svoje soobčane, da bi mnogobrojno pristopali, kajti marsiktereja želimo še v naši sredi videti, ktereja sedaj pogrešamo.

x

Razne reči.

— **Konjski zobje.** Najpotrebnejši organi, ki konja ohranijo pri krepki moči in pri zdravju, so gotovo zobje. Noben konj ne more svojemu gospodarju dobro služiti ali ohraniti samega sebe v dobrem stanu, če dobi bolne, spakdrane ali napačne zobe. Zobje opravljajo prvo dejanje prebavljanja, in njihovo stanje je velikega pomena za zdravje in prospeh našega zvestega služabnika (konja). Nemara se utegne komu smešno zdeti, če mu tu povemo, da tudi konja časih bole zobje. In vender se najdejo pri konjih gnili in votli zobje; celo bolest mišic pri njih ni nikaka redkost. Ako konj pri žretju nabaše polen gobec rezanice, pa jo zopet ven vrže, poveša glavo na stran, ali pri napajanju z mrzlo vodo gobec urno umakne, pri vožnji pa na lahek potegljaj za uzdo bolestno odskoči in brez posebnega vzroka izceja dokaj slin iz gobca, pa je treba preiskati mu gobec in zobe, in vzrok se bo kmalu pokazal.

— **Konja iz nova podkovati** je treba takrat, kadar začenja biti kopito, katero pred obdrgnjenjem zavarujemo z železom, v razmeri z velikostjo konja predolgo. To pa se zgodi povprečno v petih tednih, časih nekoliko prej, časih nakoliko poznej. Če ostane podkev še nadalje pribita, trpi od tega mehanizem kopita, kajti podkev mora ostati pravilna, rog pa more le takrat dobro rasti, ako kopitovega raztegovanja in krčenja nič ne ovira ter se kri tudi v teh zaprtih delih brez zapreke lahko pretaka. To poslednje pa ovira vsako, tudi najboljše podkovanje, in čim dalje je podkev pribita na kopitu, tem škodljivejša je zanj.

Vprašanja in odgovori.

Drugi odgovor na 13. vprašanje. S hrastovo piljevinom (žaganjem) zdraviti po flikseri napadeno trsje sem prvič poskusil jeseni l. 1893. Prihodnje leto, t. j. l. 1894. ni poginila nobena bela trta, nasprotno, kraljevina, žlahtnina in zelenika so celo še prav dobro obrodile. Črninske trte so se tri posušile. Nektore druge, uže zelo oslabiljene trte so dobro pognale, naredile obilo zaroda in mladja, a potem jih je palež tako napadel, da vse škropljenje ni nič pomagalo in sta le kakšna 2 ali 3 očesa dozorela. Videl bodem, kaj letos store te slabice, kajti preteklo jesen sem zopet dal k trtam nasuti hrastove piljevine. Vse dobro in slabo, kar se je pokazalo lansko leto, more priti tudi od drugod, zato poskuse nadaljujem.

V Veliki Dolini, 19. februarija 1895.

Župnik Brulec.

Vprašanje 23. Tukajšnji grajščak, ki ima tudi ves občinski lov v zakupu, je nastavljal v gozdu lisicam strup. Skozi ta gozd gre sedaj po zimi do 100 parov živine na dan, in voznike spremljajo tudi psi. Več psov je uže poginilo, ker so vohali ali povžili lisicam nastavljeno zastrupljeno meso. Ali je najemnik lova opravičen **nastavljati lisicam strup**, in kam se nam je pritožiti? (F. S. v B.)

Odgovor: O tej zadevi nismo mogli zaslediti v zbirki zakonov in naredeb, zadevajočih lov, nobene splošno veljavne določbe, izvzemši posebno naredbo štajarskega namestništva z dne 15. decembra l. 1872. Ker je menda javno varstvo pri nas ravno toliko vredno, kolikor na Štajarskem, zato menimo, da se tudi pri nas zastrupljanje lisic sme vršiti pod istimi varstvenimi pogoji, kakor na Štajarskem. Napominjana na-

redba določuje: 1. Prizadetim občinam se mora obširno razglasiti, kje je strup nastavljen, in ljudje se morajo poučiti, kako naj se ravna. 2. Mesta koder leži strup, se morajo objaviti, oziroma zaznamovati. 3. Pristop na ta mesta mora biti za časa zastrupljanja (meseca januarija) pod kaznijo 5 gld. prepovedan. 4. Pogibe lisice ne sme nihče drug porabiti kakor one osebe, ki zastrupljanje zvišujejo. 5. Za časa zastrupljanja domača živina ne sme okrog hoditi in vsi psi morajo biti priklenjeni — Iz teh določil morete posneti, za kako nevarno smatrajo oblastva sama zastrupljanje, in če Vaša grajščina ni ukrenila vsega potrebnega, da se vsaka škoda prepreči, morete se pritožiti na okrajno glavarstvo.

Vprašanje 24. Imam dve leti starega volička, ki ima drisko, kar časa živi. Nobena krma mu ne tekne, zato je vedno medel in mršav. Kakšna bolezen je to in kako naj jo zdravim? (L. A. v B.)

Odgovor: Najprvo bi bilo treba razsoditi, ali je ta trajna (kroniška) driska bolezen sama na sebi, t. j. vnetica črev, ali pa je posledica kake druge bolezni. V prvem slučaju je treba zdraviti vnetje črev, v drugem pa dotično bolezen. Eno kakor drugo more spoznati in ozdraviti le živinozdravnik, ki je živinče preiskal. Toplo Vam torej priporočamo poklicati živinozdravnika; do tja da pride, zdravite pa živinče z domačimi zdravili, in sicer vzemite rabarbare, encijana, kalmuža, vsakega po 60 gr, ter 15 gr žvepljenih jeter. Vse to pomešajte skupaj z vodo in dajte tega zdravila vselej osmi del tolikokrat, da je porabite v treh dneh.

Vprašanje 25. Z ozirom na članek „Ktere zlahtne trte pomnožujemo“ Vas prosim, naznanite mi, kje se dobe cepiči priporočenih trt? (J. P. v D.)

Odgovor: Cepičev trt, zlasti zanesljivo prave vrste, ni tako lahko dobiti, gotovo pa nikjer vseh imenovanih vrst na enkrat. Potovalni učitelj za vinarstvo v Ljubljani, gosp. Gombač, ki oskrbuje deželno trtnico, more sam le z velikim trudom potrebne cepiče skupaj spraviti. Ker se bo letos veliko cepičev rabilo, zato pozivljemo vse tiste, ki jih imajo, naj nam sporoče svoje naslove, vrste ki jih imajo za oddajo, in ceno. Vse to bomo potem brezplačno prijavi med „Malimi naznanili.“

Vprašanje 26. Slišal sem, da na Dunaju delajo tako strehe, da je vsaka strešna opeka posebej položena v malto, in sicer zaradi tega, da po zimi, kadar se sneg topi, voda ne gre skozi streho. Ker bi tudi jaz rad tako streho pokrili, prosim pouka, kako je to narejeno? (F. T. v L.)

Odgovor: Da bi na ta način na Dunaju strehe krili, še nismo slišali in ste gotovo bili napačno poučeni. Pri kritju z opeko rabijo malto le pri laškem načinu kritja. Streho pokrijejo najprvo z veliko, a tanko opeko (tavelli), in sicer položijo drugo tik druge, špranje pa zamažejo z malto. Na to opeko pride druga, obstoječa iz samih korit, ki se tudi lahko še z malto pritrdijo. Taka streha sme imeti na vsake 4 metre k večjemu 1 meter strmeča.

Vprašanje 27. Ali so cepiči z dreves, ki imajo raka na deblu, dobri za cepljenje? (A. T. v C.)

Odgovor: O tem pač nimamo nikakih izkušenj in tudi po strokovnih knjigah nič ne najdemo; vendar je naše mnenje, da se cepiči s takih dreves smejo brez skrbi rabiti; samo ob sebi pa jo umevno, da le tedaj, če so zdravi.

Vprašanje 28. Kako se ravna, da vinski kis postane močnejši? (V. P. v Š.)

Odgovor: Vsak kis je tem močnejši, kolikor več kisove kisline je v njem. Ta kislina se pa dela iz vinskega cveta (špirita) ob primerni toplini in ob zadostni dotiki z zrakom.

Vsako vino se skisa, t. j. postane jesih, in sicer tem prej, čim bolj pride v dotiko z zrakom in v čim toplejšem prostoru je hranjeno. Iz tega morete posneti, kaj Vam je storiti, da Vaš kis postane močnejši. Imejte na pr. hranjenega na prav toplem kraju in ga večkrat prelajte, da pride z zrakom močno v dotiko. Kis bo pa le tedaj močnejši postal če je narejen iz samega vina, kajti potem je gotovo še kaj vinskega cveta v njem, ki se bo še skisal. Po prodajalnah kupljen vinski kis je pa navadno le zmes vode in močnega vinskega kisa; ta pa ne more postati močnejši, ker nima vinskega cveta.

Vprašanje 29. Zajci so mi mlada drevesa do 1 m višočine krog in krog obglodali. Ali je kakšno mazilo, s katerim bi obglodana mesta zamazal in drevesca pri življenju ohranil? (T. Z. v Z.)

Odgovor: Sok kroži v drevesu le med lubadjo in lesom gor in dol, in kakor hitro je drevo pol centimetra in še manj na široko krog in krog oglodano, ni več rešitve zanj. Skušnje uče, da so zajčevi zobje kakor strup in da celo tisto drevo, ki ima le tretjino oboda oglodanega, sicer pri življenju ostane, če mu rane zamažemo, vendar hira in iz njega slednjič nič ne postane. Od zajca oglodana mesta je treba zamazati s cepilno smolo.

Gospodarske novice.

* **Gospod. Ivan Salzer.** c. kr. ministerijalni svetnik v kmetijskem ministerstvu, predsednik kranjsko-primorskega gozdarskega društva, dolgoleten družben član in nekaj časa nje glavni odbornik, je umrl dne 22. t. m. na Dunaju.

* **Konjerejski odsek** naše družbe je izposloval, da bodo letos cesarski žrebeci v vseh postajah brezplačno plemenili kobile kranjskih posestnikov.

* **Poučni tečaj za ribiče** bo tudi letos, in je vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo uže dovolilo v ta namen 300 gld. Tečaj bo v riboginjem zavodu na Studencu, ter bo trajal nekaj dni. Udeležencem se bodo povrnila troški za potovanje, hrano in stanovanje. Kdaj bo tečaj, prijavimo prihodnjič. Prošnje za vsprejem bo pošiljati kmetijski družbi.

* **Plemene žrebce** bo c. kr. kmetijsko ministerstvo tudi letos kupovalo, in sicer najmanj triletne težke, in najmanj štiritletne lahke. Za nakup sposobne žrebce je zglediti pri c. kr. okrajnih glavarstvih.

* **Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico** nas prosi objaviti, da ima v svoji pisarni v Trstu „Via molino piccolo“ št. 1 v I nadstropju vsak dan od 11. do 12. ure dopoldne svoje uradne ure.

Listnica uredništva.

J. M. v V. Vaša zadeva je pravdna in, če se s sosedom ne morete z lepa poravnati, boste se morali tožiti. Če mislite, da je dotično gozdno drevje še Vaše, posekajte je, in če to ni sosedu prav, pa naj Vas toži. Ravno tako storite Vi, če sosed poseka drevje, ki je po Vašem mnenju Vaše. Sodišče bo potem uže končno razsodilo, kdo ima prav. Kdor pravdo izgubi, tisti plača troške.

F. T. v L. Tudi za Vas velja gorenji odgovor.

Fr. M. v T. O Vaši zadevi smo se poučili na pristojnem mestu. Tam so nam rekli, da reč ni popolnoma jasna, ter so svetovali, da takrat, kadar bo občina pravilno razglasila pobiranje doklade za vodnjak, morate v po zakonu določenem roku vložiti na deželni odbor priziv proti odmerjenju doklade.

J. G. v B. Kako stoji s plačevanjem prispevkov za okrajno bolniško blagajno od domačih otrok, ki pomagajo pri gostilniškem obrtu, hočemo Vam odgovoriti, kadar dobimo natančnih pojasnil.